

Termordlista

abducera

dra isär (stämläpparna)

accent

1) I svensk fonetik oftast i betydelsen tonal ordaccent (grav eller akut); även i betydelsen 2) prominensgrad, 3) regional uttalsvariant; ibland också om 4) utländsk brytning

accentspråk

Språk med accentkontraster som påminner om svenskans grava och akuta accent

ackompanjemang

Sekundära artikulations- eller fonationsmanövrer som kan differentiera klickljud producerade vid ett givet artikulationsställe

adducera

Föra ihop (stämläpparna)

aerodynamik

Läran om rörelser i luften (och andra gaser)

affix

Tillägg till ordstam (prefix, suffix eller infix)

affrikata

Klusil med långdragen release; påminner om en klusil följd av en frikativa

aktiv artikulator

Den artikulator som bildar avspärrning eller förträngning vid ett artikulationsställe; den mest rörliga artikulatoren vid en given ljudbildning; jfr passiv artikulator

akustisk invariants

Antagandet att språkligt definierade enheter (fonem eller särdrag) har en gemensam akustisk kärna i alla sina förekomster

akut accent (accent 1)

Den tonala ordaccent som i svenska kännetecknar enstaviga ord; har entoppig F_0 -kontur i bl.a. central standardsvenska

alfabetisk skrift

Skriftsystem med i princip en bokstav per fonem

allofon

Fonemvariant

alveoli, adj. alveolar; tandvallen

Den mer eller mindre prominenta utbuktningen bakom övre framtänderna; alveolara ljud bildas med kontakt mot tandvallen

amplitud

Avstånd mellan nolläge och ytterläge i en svängningsrörelse; utslag från jämviktsläget; svängningsvidd

anapest

Versfot bestående av två obetonade och en betonad stavelse

ansatsröret

De supraglottala kaviteterna; talröret

antecipatorisk koartikulation

Föregripande, förberedande koartikulation

antepenultima

Tredje stavelsen från ordslutet

apex (linguae); adj. apikal

Tungspetsen; apikala ljud bildas med tungspetsen

approximant

Ljud som är slutnare än en vokal men öppnare än en frikativa

approximantisering

Reduktionseffekt varvid frikativa eller klusil 'underartikuleras' och tar formen av en approximant

areala drag

Ljudegenskaper som karakteriserar ett visst geografiskt område även om de berörda språken inte är genetiskt besläktade

artikulationsställe

Det ställe längs ansatsröret där kontakt eller förträngning bildas av en aktiv artikulator mot en passiv artikulator; används huvudsakligen om konsonanter

artikulationssätt

Det slags förträngning med vilken ett språkljud bildas (klusil, frikativa, nasal etc). Används huvudsakligen om konsonanter

artikulator

Del av talapparaten som deltar i en viss ljudbildning (jfr aktiv artikulator och passiv artikulator)

artikulatorisk invarians

Antagandet att språkligt definierade enheter (fonem eller särdrag) har en gemensam artikulatorisk kärna i alla sina förekomster

arytenoidbrosken

Kannbrosken

aspiration

Lätt brus som bildas då luft strömmar genom öppen glottis och relativt öppet ansatsrör

assimilation

Process varvid ett ljud antar ett annat ljuds fonetiska egenskaper; jfr kontakt- och fjärrassimilation, regressiv och progressiv assimilation

associationslinjer

Förbindelse- eller synkroniseringslinjer mellan representationsnivåer i autosegmentell fonologi

asyllabisk

Ej stavelsebildande

auditiv

Hörselbaserad

automatisk taligenkänning

Teknologisk metod att simulera talförståelse med dator

autosegmentell fonologi

Metod att representera och förbinda talade yttrandens prosodiska och segmentella nivåer i partiturliknande scheman

avledning

Ordbildning, oftast genom tillägg av förled (prefix) eller efterled (suffix) till en ordstam

avledningsmorfem

Ordbildande förledsmorfem (prefix) eller efterledsmorfem (suffix) som läggs till en ordstam (se även infix)

avslutningsintonation, avslutnings-ton

Tonal markering av yttrandeslut

avtoning

Process varigenom tonande segment kommer att realiseras som tonlösa

babbling drift (jollerglidning)

Hypotesen att barns joller successivt antar modersmålets fonetiska egenskaper med början från c:a 6 månaders ålder

bakre ljud

Ljud som bildas baktill i munnen eller i svalget; bakre vokaler bildas med tillbakadragen tunga; bakre konsonanter har förträngning eller avspärning vid velum eller uvula eller i svalget

bakre r

Velart eller uvulart ('skorrande') r

barkskalan

Skala som avspeglar auditivt uppfattad frekvens, relaterad till frekvensens tonotopiska representation i innerörat

barnriktat tal ('baby talk')

Talstil anpassad till små barn: lågt taltempo, ofta med övertydlig artikulation och prosodi

basilarmembranet

Centralt hörselorgan i innerörat; avgränsningen mellan snäckgången och nedre trappan; bär upp cortiska organet

Bernoulli-effekt

Partikelacceleration och tryckfall då luft pressas genom en förträngning; leder till turbulent brus vid hårda väggar och till periodiska svängningar (t.ex. glottisvibrationer) vid elastiska väggar

betoning

Relativ prominens

betoningsgrupp

Rytmsk enhet bestående av en betonad och en eller flera obetonade stavelser

betoningsintervall

Intervall från en betonad stavelse till nästa betonade stavelse

betoningsrytmiska språk

Språk i vilka betoningsgrupper tenderar att ha likartad duration; eng. stress timing

bibetoning, sekundärbetoning

Den näst högsta prominensen i ord med två betoningar (t.ex. sammansättningar i svenska)

bilabial

Konsonantbildning varvid båda läpparna bildar avspärning eller förträngning

binära särdrag

Särdrag som kan anta två värden, 'plus' eller 'minus'

breddbandspektrogram

Spektrogram gjort med ett filter som har större frekvensbredd än avståndet mellan deltonerna; avbildar formanter men inte deltoner; jfr brett filter

brett filter

Filter med större frekvensbredd än avståndet mellan deltonerna; jfr breddbandspektrogram

brus

Ljud med operiodisk vågrörelse

bruskälla

Operiodisk källa (t.ex. i frikativor)

brytningsanalys

Metod att förklara utländsk brytning genom jämförelse mellan första- och andraspråkets fonetik

bunched r

R-variant som bildas med uppåtbuktande tunga; vanlig i nordamerikansk engelska

bunden betoning

Betoning vars placering kan förutsägas genom stavelseräkning

bunden eller regelbunden vers

Vers baserad på vissa kombinationer av versfötter

böjningsmorfem

Ändelse som tillsammans med ordstammen bildar böjningsform

C

Bl.a. förkortning för konsonant

cavum nasi

Näshålan

cavum oris

Munhålan

centrala hörselsystemet

Hörselnerven och hjärnans hörselarea

centralvokal

Vokal bildad med tungan i position mellan främre och bakre vokaler

cochlea, snäckan

Det organ i innerörat i vilket mekanisk energi från ljudvågor omvandlas till nervimpulser

cortiska organet

Struktur belägen på basilarmembranet; omvandlar basilarmembranets mekaniska rörelser till nervimpulser

cricoidbrosket

Ringbrosket

cricothyroidmuskeln

Muskel mellan sköld- och ringbrosket; spelar avgörande roll för F₀-kontroll

CV-stavelser

Konsonant-vokalstavelser

daktyl

Versfot bestående av en betonad och två obetonade stavelser

decibel (dB)

Relativt och logaritmiskt mått på ljudtryck eller intensitet

delton

Komponent i harmoniskt ljudspektrum; grundton eller överton

dentes; adj. dental

Tänderna; dentala konsonanter bildas med avspärning eller förträngning mot tänderna

depressor anguli oris

Muskel som drar ned mungipan

depressor labii inferioris

Muskel som drar ned underläppen

diafragma

Brösthålans golv; inandningsmuskel

diakritiskt tecken

Tilläggsstecken (t.ex. längdtecken)
i fonetisk transkription

dialekt

Sockenmål, bygdemål, folkmål

diftong

Vokal med glidning mellan två
distinkta klangfärger

diftongering

Vokalglidning

digital signalbehandling

Bearbetning av signaler med dator

diskrimination

Förmåga att uppfatta ljudolikhet, t.ex.
i experiment med kategorisk perception

dissimilation

Process varvid ett ljud antar större
olikhet mot ett annat ljud

distinktiv kontrast

Ljudolikhet som ligger till grund för
betydelseskillnad

distinktiva drag

Semantiskt relevanta fonetiska
dimensioner, särdrag; grundenheter i
generativ fonologi

distribution

Fördelning

dorsum, adj. dorsal

Tungryggen; dorsala konsonanter
bildas med avspärrning eller förträngning
med tungryggen

dubbelartikulerad klusil

Klusil med två artikulationsställen
med samma grad av avspärrning eller
förträngning

dubbelteckning

Dubblering av ortografisk symbol,
t.ex. för att ange relativ längd

duration

Varaktighet, tidsutsträckning, tids-
åtgång

dyn/cm²

Gammalt mått på tryck

egenfrekvens

Se resonansfrekvens

ejektiva

Konsonant som bildas med avspärrning
vid glottis och samtidig avspärrning
eller förträngning vid något
artikulationsställe längre fram i
ansatsröret; mellanliggande luft-
volym trycks ihop genom larynxhöjning;
övertrycket frigörs genom att
det främre hindret hastigt avlägsnas

emfatisk betoning

Extra stark, ofta emotionellt betingad
betoning

emfatisk konsonant

Faryngaliserad konsonant; termen
används huvudsakligen om arabiska
konsonanter

epentetiskt ljud

Inskottsljud

epiglottis

Tunglocket

eustachiska röret

Se örontrumpeten

expiratorisk accent

Gammal term för betoning; se tryck-
accent

explosiva

Klusil med abrupt release

externa interkostalmuskler

Yttre muskellager mellan revbenen;
inandningsmuskulatur

F₀

Beteckning på grundtonens frekvens

F₀-deklination

Kontinuerlig F₀-sänkning under lopp-
pet av ett yttrande

fallande diftong

Diftong i vilken det första vokalele-
mentet dominerar

falsett

Fonationstyp (röstkvalitet) med högre
grundton än i normal fonation

faryngalisering

Sekundär artikulation genom för-
trängning i svalget

farynx, adj. faryngal

Svalget; faryngala ljud bildas med
förträngning i svalget

filter (akustiskt)

Anordning för bortskiljande av fre-
kvenser; ansatsröret kan ses som ett
akustiskt filter

filterbredd

Vidden av det frekvensområde som
släpps igenom av ett akustiskt filter

finalförlängning (final förlängning)

Durationsökning vid slutet av ett yt-
rande

final position

Slutposition

finfonetisk transkription

Transkription med angivande av
fonetisk detalj

fjärrassimilation

Process varvid ett ljud antar ett icke
direkt intillstående ljuds fonetiska
egenskaper

flapp

konsonant som bildas genom att
den aktiva artikulatorn sveper framåt
och på vägen tangerar artikulations-
stället

flervärda särdrag

Särdrag som kan anta flera värden
längs ett kontinuum; jfr binära drag

fokus, fokusering

Koncentration av uppmärksamheten
på det nya i ett yttrande; signaleras
med ökad grad av betoning

fon

Enhet för tonstyrkenivå

fonation

Röstbildning

fonationstyp

Typ av röstbildning; röstkvalitet (t.ex.
modal fonation, knarr, luftstämma)

fonem

De minsta semantiskt relevanta, ljud-
liga byggstenar som låter sig radas
upp i sekvens

fonemisk (fonematisk) transkription

Transkription som anger ett tecken för varje fonem och bortser från allofonisk växling

fonemprincipen

Universell konstruktionsprincip sådan att alla språk kan analyseras i termer av invarianta fonem

fonetisk kontext

Den fonetiska omgivning i vilken ett ljud uppträder

fonetisk lek

Stadium i spädbarns jollerutveckling

fonetisk reduktion

Se reduktion

fonetisk skrift

Ljudenlig skriftlig återgivning av tal t.ex. med IPA-alfabetets symboler

fonetisk font

Typsnitt för fonetisk transkription

fonologisk regel

Koncis, formellik återgivning av regelbundenhet i ett språks ljudsystem

fonotax

Ljudfogningslära; den ordning i vilken språkljud kan uppträda i förhållande till varandra

forensisk fonetik

Se rättsfonetik

formant

Resonans som tillsammans med andra resonanser betingar språkljudens (särskilt vokalernas) klangfärg; jfr resonans

formantböjning, formanttransition

Formantrörelse betingad av övergång mellan olika ljud, särskilt konsonanter och vokaler

formell sammansättning

Ej sammansatt eller avlett ord med sammansättningsprosodi, t.ex. paradis, äventyr

fortsättningsintonation, fortsättningsston

Tonal markering av att ett yttrande tänks fortsätta

fot

Se versfot, rytmisk fot

fourieranalys

Matematisk metod för analys av komplexa periodiska förlopp i elementära sinuskomponenter

framtungskonsonant

Konsonant bildad med framtungan (tungspets och/eller tungblad); synonym: koronal

frekvens

Antal svängningar per sekund; svängningstal (mäts i Hertz)

frekvensband

Frekvensområde från lägsta till högsta frekvens

fri variation

Ej kontextuellt motiverad allofonisk variation

frikativa

Brusljud, spirant

frågeintonation, frågeton

Tonal markering av fråga

främre ljud

Beteckning på ljud som bildas fram-till i munnen; främre vokaler bildas med framskjuten tunga; främre konsonanter har förträngning eller avspärning vid eller framför hårda gommen

funktionsmorfem, grammatiskt morfem

Morfem med grammatisk funktion snarare än semantisk innebörd

funktionsord

Ord med grammatisk funktion snarare än semantisk innebörd

förbindelselinjer

Se associationslinjer

förgrening

Alternativt vägval från nod i trädstruktur

förtunning

Undertryck i vågrörelse

förtätning

Övertryck i vågrörelse

generativ fonologi

Fonologisk skolbildning kännetecknad av att fonetiska former härleds ut hypotetiska, abstrakta underliggande former medelst en strikt formaliserad regelapparat; jfr fonologisk regel

genioglossus (posterior)

Muskel som drar fram och buktar upp tungkroppen till en [i]-liknande position

glidljud

Konsonanttyp som utmärks av kontinuerlig glidning från och till föregående resp. efterföljande ljud (t.ex. [j] eller [w]).

glottalisk konsonant

Konsonant vid vars bildning luftströmmen initieras genom höjning eller sänkning av larynx med sluten glottis (ejektivor resp. implosivor)

glottis

Röstspringan

grav accent (accent 2)

F₀-förlopp som markerar att två eller flera stavelser ingår i samma ord; har tvåtoppig F₀-kontur i central standardsvenska

grovfonetisk transkription

Fonetisk transkription med undvikande av fonetisk detalj

grundton

Den ton som bildas genom glottis lägsta svängningskomponent; jfr F₀

gränssignal

Ljudeffekt som bidrar till att avgränsa och gruppera morfologiska, syntaktiska eller andra enheter i tal; synonym: junktur

götaregeln

Regel för fördelning av främre och bakre r i vissa götalanddialekter

halvvokal

Asyllabisk vokoid

hammaren

Det av mellanörats ben som ligger närmast trumhinnan

heltalsmultipel

Jämn mångfald av heltal (t.ex. 4, 6 och 8 är heltalsmultiplar av 2)

Hertz (Hz)

Sort för angivande av frekvens; synonym: perioder per sekund (p/s)

heterorgan affrikata

Affrikata där resp. klusil- och frikativkomponent bildas med olika talorgan

hexameter

Klassiskt versmått

homorgan affrikata

Affrikata där resp. klusil- och frikativkomponent bildas med samma talorgan

huvudallofoner

De vanligaste allofonerna av ett visst fonem

huvudbetoning, primärbetoning

Den prominentaste betoningen i ord med två betoningar

hyoglossus

Muskel som drar tungkroppen bakåt-
nedåt till en [a]-liknande position

hyper/hypo-teorin (H&H-teorin)

Hypotesen att talare reglerar sin artikulatoriska precision efter skattning av lyssnarens behov av signalinformation

hyperartikulation

Överartikulation, extra tydlig artikulation

hypoartikulation

Underartikulation, mindre tydlig artikulation; jfr reduktion

hög artikulation

Ljudbildning med tungan höjd över neutralläget

hörselbenen

De ben i mellanörat (hammaren, städet och stigbygeln) som förstärker inkommande vågrörelser

hörselnerven

Den nerv som leder auditiv information till hörselarean i hjärnbarken

hörtröskeln

Det lägsta ljudtryck som kan uppfattas (0 dB)

icke-periodiska ljud

Ljud baserade på icke-periodiska ljudkällor (buller och brus)

implosiva

Konsonant som bildas med avspärrning vid glottis och samtidig avspärrning vid något artikulationsställe längre fram i ansatsröret; den mellanliggande luftvolymen förstoras genom larynxsänkning varvid ett undertryck uppstår. Implosionseffekten uppstår då det främre hindret hastigt avlägsnas

impressionistisk transkription

Auditivt baserad transkription utan kännedom om det språk som transkriberas

infix

Avlednings- eller böjningsmorfem som placeras inuti ordstam

initial position

Position först i ord eller annan enhet

innehållsmorfem

Morfem med semantisk innebörd snarare än grammatisk funktion

innehållsord

Ord med semantisk innebörd snarare än grammatisk funktion

innerörat

Den del av örat som befinner sig innanför ovala fönstret

inre tungmuskler

Tungmuskler som i sin helhet löper inne i tungan; reglerar tungans form i längd-, sid- och höjddled

inrundning

Typ av läpprundning där munöppningsarean minskar genom att läpparna närmar sig varandra

intensitet

Ljudtrycket i kvadrat ($I = p^2$)

intensitetsnivå

Relativ intensitet i decibel

interdental

Ljudbildning där tungspetsen sticker fram mellan övre och undre tandraden

interna interkostalmuskler

Muskellager mellan revbenen innanför de externa interkostalmusklerna; utandningsmuskulatur

International Phonetic Association (IPA)

Sammanslutning för att standardisera IPA-alfabetet och ta tillvara fonetiska intressen i allmänhet; svensk benämning: Internationella fonetiska sällskapet

intervokalisk position

Ett ljuds ställning mellan vokaler

intonation

Tonalt, melodiskt förlopp

intraoralt tryck

Luftrycket i munhålan

invariansproblemet

Problemet att förklara diskrepansen mellan de invarianta fonemen och deras varierande fonetiska manifestationer (allofoner) i talets produktion och perception

IPA

Förkortning för International Phonetic Association

IPA-alfabetet

Det fonetiska transkriptionssystem som sanktioneras av International Phonetic Association

isokroni

Tidskonstans

jamb

Metrisk fot bestående av en obetonad och en betonad stavelse

joller

små barns förspråkliga vokaliseringar

jollerglidning (babbling drift)

Se babbling drift

junktur

Se gränssignal

kakuminal

Kraftig retroflex artikulation, beteckning på 'tjockt l' i svenska dialekter

kanoniskt joller

Förspråkligt joller huvudsakligen bestående av upprepade CV-stavelser och med språkliknande prosodi

kardinalvokal, kardinalvokalsystemet

IPA:s referenssystem (konstruerat av Daniel Jones) för enhetlig beskrivning av vokaler i olika språk

kategorisk perception

Perceptuell kategoriindelning av en akustiskt kontinuerlig stimulusserie; stimuli identifieras säkrast inom kategorier men diskrimineras säkrast vid gränser mellan kategorier

kavitetsexpansion

Utvidgning av volymen i de supraglottala kaviteterna, t.ex. för att vidmakthålla fonation i klusiler

kilohertz (kHz)

Tusentals Hertz (1 kHz = 1 000 Hz); jfr Hertz

klang

Ljud med komplext periodiskt spektrum

klickljud

Konsonant som bildas med avspärrning vid velum och samtidig avspärrning vid något artikulationsställe längre fram i ansatsröret; den mellanliggande luftvolymen förstoras genom att tungan sänks varvid ett undertryck uppstår. Klickeffekten uppstår då det främre hindret hastigt avlägsnas; olika ackompanjemang kan skilja mellan klickar med samma primära artikulationsställe

klusil

Konsonant som bildas med total avspärrning i de supraglottala kaviteterna eller vid glottis (glottal klusil)

klusilexplosion

Det abrupta utbrott av akustisk energi som uppstår vid klusilens release

kluster

Anhopning; speciellt om konsonanter; konsonantkluster

knarr, knarrstämma

Fonationstyp (röstkvalitet) kännetecknad av lägre frekvens än vid modal fonation; bildas ofta med vibrationer vid främre delen av glottis med i övrigt adducerade stämläppar

koartikulation

Samtidig bildning av två eller flera ljudsegment (t.ex. förberedande läpprundning i en sekvens av konsonant och en följande rundad vokal)

koda

Se stavelsekoda

komplementär distribution

Fördelning av allofoner på olika kontexter så att en viss allofon endast uppträder i en viss kontext medan en annan uppträder i andra kontexter; allofoner i komplementär distribution kan alltså inte byta plats

komplementär längd

Längdmönster i svenskans kvantitet så att en lång vokal uppträder följd av en kort konsonant eller vice versa (V:C eller VC:).

komplex periodisk vågform

Vågform som kan analyseras som flera samtidiga periodiska svängningsförlopp (sinussvängningar); jfr fourieranalys

konsonant

1) Ljud som bildas med förträngning eller avspärrning i de supraglottala kaviteterna (artikulatorisk definition); förträngningen är kraftigare än för de slutna vokalerna; 2) ljud som grupperar sig kring en stavelsekärna (funktionell definition)

konsonantkluster

Konsonantanhopning, konsonantgrupp

kontaktassimilation

Assimilation till ett omedelbart intillstående ljud

kontext

Ljudsammanhang; den fonetiska omgivning i vilket ett ljud uppträder

kontextbetingad allofon

Allofon vars fonetiska form betingas av dess fonetiska kontext

kontinuerligt spektrum

Spektrum för ett icke-periodiskt ljud; spektrum som saknar deltonstruktur

kontoid

Ljud som bildas med förträngning eller avspärrning i de supraglottala kaviteterna (= den artikulatoriska definitionen av konsonant)

kontrastbetoning

Betoning avsedd att framhäva en motsats

konturton

Ordton med dynamiskt F_0 -förlopp

koronal

Se framtungskonsonant

kortstavighet

Avsaknad av kontrastiv längd i beto-
nad stavelse, speciellt i svensk dialek-
tologi och språkhistoria

kvantitet

Kontrastiv, relativ längd

kvantitetsspråk

Språk med kontrastiv längd

känslotröskeln

Den ljudtrycksnivå där ljudtrycket
börjar förnimmas med känseln

kärna

Se stavelsekärna

labia, sing. **labium**, adj. **labial**

Läpparna; labiala konsonanter bildas
med en av eller båda läpparna

labialisering

Sekundär läppartikulation i konso-
nanter

labiodental

Ljudbildning varvid underläppen bil-
dar förträngning med övre tandraden

labiovelar

Konsonant med förträngning eller
avspärrning vid läpparna och mjuka
gommen

lamina, adj. **laminal**

Tungbladet; laminala ljud bildas
genom att tungbladet bildar en främre
avspärrning eller förträngning

landsmålsalfabetet

Symbolsystem konstruerat för
fonetisk transkription av svenskans
dialekter

laryngalisering

Larynxinställning som leder till knar-
rad eller pressad röstkvalitet

larynx

Struphuvudet

lateral

Konsonanttyp karakteriserad av
medial avspärrning och öppning vid
en eller båda av tungans sidor

laterala cricoarytenoidmuskeln

Muskel som förbinder ringbrosk och
kannbrosk och vars kontraktion resul-
terar i adduktion av stämläpparna

levator anguli oris

Muskel som drar upp mungipan

levator veli palatini

Muskel som lyfter mjuka gommen
och stänger den velofaryngala pas-
sagen

lexikal betoning

Ordbetoning, betoning på någon av ordets stavelser enligt språkspecifika regler

lexikal ton

Se ordton

lexikaliserad fras

Fras vars betydelse inte ges av betydelsen av de ingående delarna, t.ex. Dagens Nyheter (tidning, lexikaliserad fras) mot dagens nyheter 'nyheterna för dagen'

lexikaliserad sammansättning

Sammansättning vars betydelse inte ges av betydelsen av de ingående delarna (t.ex. blåbär)

lexikon

Ordförråd, vokabulär

Lidingö-i

Svagare variant av s.k. Viby-i

likvida

Samplingsbeteckning på r- och l-ljud; alternativt approximantiska r- och l-ljud

lingua, adj. lingval

Tungan; lingvala ljud är sådana som bildas med tungan (snarare än med läpparna)

linjespektrum

Spektrum där deltonerna representeras av vertikala linjer längs en frekvensskala

livsandning

Livsuppehållande andning; jfr talandning

ljudhastighet

Ljudets utbredningshastighet i luft eller andra medier

ljudstyrka

Den subjektiva upplevelsen av ljudtryck eller intensitet

ljudtryck

Trycket hos en ljudvåg i relation till det atmosfäriska trycket

ljudtrycksnivå

Relativt ljudtryck angett i decibel (dB SPL)

ljudvåg

Tryckvåg med sådan frekvens och amplitud att den uppfattas som ljud

logaritm

Den exponent till vilken ett tal ska upphöjas för att resultatet ska bli lika med talet (t.ex. är $\log_{10}100 = 2$ eftersom $10^2 = 100$)

logografisk skrift

Skriftsystem baserat på ord eller morfem

luftstämna, läckande fonation

Fonationstyp (röstkvalitet) som regel bildad med vibrationer längs främre delen av glottis och med luftläckage närmast kannbrosken

lång vokal

Vokal med större duration än motsvarande korta vokal; långa och korta vokaler kan kontrastera distinkt i kvantitetsspråk, t.ex. svenska

läckande fonation

Se luftstämna

läpprundning

Rundning och/eller framskjutning av läpparna i rundade vokaler; jfr inrundning och utrundning

mandibula

Underkäken

maxilla

Överkäken

McGurk-effekten

Den illusion som kan uppstå då man ser bildningen av ett ljud samtidigt som man hör ett annat ljud spelas upp, och då denna kombination av visuellt och auditivt stimulus leder till perception av ett tredje ljud

medial position

Ett ljuds position mellan början och slutet av en enhet, t.ex. ett ord (ord-medial position)

mellanvokal

Vokal producerad mot mitten av dimensionen hög-låg

mellanörat

Den del av örat som är belägen mellan ytter- och innerörat och som innehåller 'hørselbenen' hammaren, städet och stigbygeln

melskalan

Skala för subjektiv tonhöjdsuppfattning

mentalis

Muskel som lyfter underläppen

metrik

Verslära

metrisk fonologi

Riktning inom prosodisk fonologi med fokus på rytm och betoning

metriskt galler (metric grid)

Rutnätsliknande representationsmetod i metrisk fonologi

metriskt träd

Grafisk representationsmetod i form av trädstruktur som används i metrisk fonologi

mikroprosodi

Små, som regel oavsiktliga prosodiska effekter (t.ex. skillnad i F_0 efter tonlös resp. tonande konsonant, eller vokaldurationsskillnader före tonlös resp. tonande konsonant)

minimalt kontrasterande par, minimalt par

Par av ord eller morfem som kontrasterar distinkt med avseende på ett enda fonem eller särdrag

mjuka gommen (velum; palatum molle)

Den mjuka delen av muntaket; synonym: gomseget

modal fonation

'Normal' fonationstyp (röstkvalitet) baserad på att stämläpparna är adducerade och vibrerar i hela sin längd

modulationsteorin

Teori för separation av språklig och icke-språklig information i talet

morfem

Minsta betydelsebärande eller grammatiskt funktionella enhet

morfologi

Formlära; läran om ordbildning och ordböjning

motorteorin

Teori som antar att tal percipieras med referens till artikulatorisk aktivitet

multipla cues

Flera samverkande signaler för perception av språkliga enheter

nasal

Artikulation varvid velum sänks och öppnar den velofaryngala passagen så att näshålan kopplas in som resonator; även i betydelsen nasalkonsonant

nasalkonsonant

Konsonant producerad med sänkt velum och öppen velofaryngal passage

nasalvokal, naso-oral vokal

Vokal producerad med sänkt velum och öppen velofaryngal passage

naso-oral vokal

Se nasalvokal

naturlig klass

Grupp av bildningsmässigt och/eller funktionellt samhöriga ljud

nedre trappan (scala tympani)

Del av innerörat

negativ VOT

Röstansats före release i tonande klusil

neutralläget

Ansatsrörsform utan markanta förträngningar, med stängd velofaryngal passage och med glottis i läge för fonation

neutralvokalen, 'schwa'

Vokal bildad med ansatsröret i eller nära neutralläge

nivåton

Ordton med relativt statisk F_0 (t.ex. hög eller låg ton)

nod

Knutpunkt; utgångspunkt för förgrening i trädstruktur

normaliseringsproblemet

Problemet att förklara att ljud med olika akustiska egenskaper, t.ex. p.g.a. storleken på talarens ansatsrör, ändå uppfattas som samma

Northumbrian burr

'Skorrande r' i Northumberland (grevskap i norra England)

obstruent

Sammanfattande benämning på alla slags icke-sonoranta ljud (klusiler, frikativor och affrikator); jfr sonorant

oklusionsintervall

Det stängda intervallet under bildningen av en klusil

oexploderad klusil

Klusil utan hörbar release

omljud ('Umlaut')

Typ av vokalharmoni i germanska språk

oral

Artikulatorisk egenskap syftande på medverkan av munhålan (cavum oris); ibland i motsats till nasal

orbicularis oris

Ringformad muskel kring munöppningen; primär muskel för läpprundning i vokaler

ordaccent

Kontrastiv F_0 -kontur med ordet som domän (t.ex. svenskans grava och akuta accent); till skillnad från ordton ej lexikalt betingad utan förutsägbar enligt regler

ordlängdseffekt

Durationseffekt varvid en stavelses duration avtar som funktion av antalet följande stavelser i ordet

ordprosodi

Lexikala prosodiska egenskaper;
prosodi på ordnivå

ordton

Kontrastiv F_0 -kontur med ordet som domän; till skillnad från ordaccent lexikalt betingad snarare än förutsägbar enligt regler; synonym: lexikal ton

ortografi

Stavningsystem; stavning, rättstavning

oscillograf

Apparat konstruerad för att framställa oscillogram

oscillogram

Grafisk avbildning av vågrörelse med tid på x-axeln och amplitud på y-axeln

ovala fönstret

Förbindelse mellan mellanörat och innerörat

palatalisering

Sekundär artikulation varvid tungryggen närmar sig hårda gommen; jfr palatum

palatoalveolar

Artikulationsställe vid tandvallen och främre delen av hårda gommen

palatoglossus

Muskel som sänker velum med baktungan fixerad eller bidrar till att lyfta baktungan med velum fixerad

palatum (palatum durum),

adj. **palatal**

Hårda gommen; palatala ljud bildas med avspärning eller förträngning vid hårda gommen

palatum molle

Se mjuka gommen

parafonetisk variation

Fonetisk variation betingad av kön, ålder, emotion och andra inte direkt lingvistiska faktorer

Pascal (Pa)

Enhet för tryck; jfr dyn/cm²

passiv artikulator

Den mindre rörliga eller orörliga artikulator med vilken en aktiv artikulator bildar avspärning eller förträngning; jfr aktiv artikulator

penultima

Andra stavelsen räknat från ordets slut

perception

Process varvid sinnesintryck upptas i medvetandet; lyssnarens bearbetning och tolkning av fonetiska signaler

perifera hörselsystemet

Ytterörat, mellanörat och innerörat

period

Förlopp mellan två likadana tillstånd i ett fysikaliskt skeende som hela tiden upprepar sig, särskilt i fråga om svängningsrörelser

perioder per sekund (p/s)

Mått på frekvens; synonym: Hertz (Hz)

periodisk vågform

Vågrörelse med perioder som hela tiden upprepar sig

periodtid

En periods duration

platsteorin

Teori för örats frekvensuppfattning enligt vilken varje frekvens representeras av ett visst ställe längs basilar-membranet (frekvensens tonotopiska representation)

positiv VOT

Röstansats efter release i en klusil

postalveolar

Artikulationsställe på bakre delen av tandvallen

postaspiration

Aspiration efter klusilrelease

postcipatorisk koartikulation

Eftersläpande koartikulation; jfr anticipatorisk koartikulation

postdental

Artikulationsställe på baksidan av övre tandraden

posteriora cricoarytenoidmuskeln

Muskel mellan ringbrosket och kannbrosken; abducerar stämläpparna

postlexikal

Processer och regler ovanför ordets nivå (d.v.s. på frasnivå eller högre)

posttonisk stavelse

Stavelse efter den betonade stavelsen

prealveolar

Artikulationsställe vid främre delen av tandvallen

preaspiration

Aspiration strax före en klusils ocklusionfas

prefix

Avledningsmorfem som placeras före ordstammen

prenasalisering

Nasalt intervall före ett ljuds, särskilt en klusils, huvudartikulation

pretonisk stavelse

Stavelse före den betonade stavelsen

primärbetoning

Se huvudbetoning

primära kardinalvokaler

Vokaler utlagda längs vokalfyrssidens kantlinjer, av vilka de främre är orundade och de flesta bakre är rundade: [i e ε a α ɔ o u]; de primära kardinalvokalerna numreras i den givna ordningen (så att t.ex. [ε] kallas 'kardinalvokal 3'); jfr sekundära kardinalvokaler

primärt artikulationsställe

De kraftigast förträngda av två samtidiga artikulationsställen (t.ex. vid velarisering av en labial klusil är det primära artikulationsstället labialt och det sekundära velart)

progressiv assimilation

Assimilation av ett ljud till större likhet med ett föregående ljud; vänstertill-höger-assimilation

prosodi

Talets musikaliska dynamik (melodiförlopp, frasering och rytm) som språkligt uttrycksmedel

radix (linguae)

Tungroten

received pronunciation (RP)

Det traditionella normerade brittiska standarduttalet

reduktion

Underartikulation (hypoartikulation); lägre grad av artikulatorisk precision; fonetiska genvägar

redundans

Överskott av information

reduplicerande joller

Joller bestående av upprepningar av en och samma stavelse

referenstryck

Ett visst ljudtryck som används för att räkna ut ett ljuds ljudtrycksnivå (i decibel), t.ex. det tryck som är nätt och jämnt uppfattbart

regional uttalsvariant

Variant av ett språks standarduttal som karakteriserar större regioner, t.ex. hela landskap

regressiv assimilation

Assimilation av ett ljud till större likhet med ett efterföljande ljud; höger-till-vänster-assimilation

Reissners membran

Det inneröremembran som bildar avgränsningen mellan snäckgången och övre trappan

reiterant tal

Användning av en och samma stavelse för att återge ett yttrandes prosodi ostörd av dess segmentella innehåll

rekursiv regeltillämpning

Upprepad tillämpning (t.ex. av fonologisk regel)

release

Abrupt öppnande av artikulatorisk avspärning i en klusil

resonans

Medsvängning (t.ex. i en luftvolym) orsakad av en annan svängning så att den ursprungliga svängningen förstärks vid frekvenser som ligger nära

det medsvängande systemets naturliga svängningsfrekvens (egenfrekvens, resonansfrekvens)

resonansfrekvens, egenfrekvens

Ett fysikaliskt systems naturliga svängningsfrekvens

resonator

Fysikaliskt system (ett föremål eller en luftvolym) som förstärker svängningar nära sin naturliga svängningsfrekvens; jfr resonans, resonansfrekvens

respiration

Andning

respirationssystemet

Det anatomiska/fysiologiska system som reglerar andningen (bröstkorgen och lungorna med omgivande muskulatur samt de övre luftvägarna)

retroflektion, adj. retroflex

Tillbakaböjning av tungspetsen; retroflexa ljud bildas med tillbakaböjning av tungspetsen

rhema

Det nya, tidigare okända i en talspråklig interaktion; jfr tema

riktningshörsel

Förmågan att uppfatta åt vilket håll en ljudkälla är belägen

rim

1) Språkligt stilmedel som består av upprepning av viss ljudföljd i ord- eller frasslut; 2) se stavelserim

risorius

'Skrattmuskeln'

rotiskt ljud

R-ljud eller r-färgat ljud

runda fönstret

En av innerörats avgränsningar mot mellanörat

rundad vokal

Vokal bildad med läpprundning; jfr inrundning, utrundning

rytm

Växling mellan starkare och svagare moment i ett regelbundet mönster

rytmisk fot, fot

Grupp av stavelser som utgör minsta rytmiska enhet i tal, vanligtvis med en betonad och en eller flera obetonade stavelser i viss ordning; termen rytmisk fot används i prosodin, versfot mera i samband med metriskt bunden vers

rytmisk alternation

Rytmisk prominensväxling mellan obetonade stavelser

rättsfonetik

Tillämpningar av fonetik i rättsliga sammanhang; synonym: forensisk fonetik

rörlig betoning

Placering av ordbetoning som inte kan förutsägas genom stavelseräkning

röstkälla

Det komplexa periodiska vågmönster som genereras genom glottisvibrationer

röstpuls

En i en serie konsekutiva tryckvågor som genereras genom att glottis vibrerar vid fonation

sammansättning

Ordbildning genom hopfogning av två eller flera självständiga ord

SAMPA

Speech Assessment Methods Phonetic Alphabet; datoranpassat transkriptionssystem med huvudsaklig användning i talteknologiska sammanhang

schwa

Äldre beteckning på neutralvokalen [ə]

segment

Vokal eller konsonant

segmentell fonetik

Vokalernas och konsonanternas fonetik (gentemot prosodi eller 'suprasegmentell' fonetik)

segmentering

Uppdelning av ett talat yttrande i segment (vokaler och konsonanter)

sekundära kardinalvokaler

Vokaler utlagda längs vokalfyrssidens kantlinjer. Varje sekundär kardinalvokal har motsatt läpprundning relativt motsvarande primär: [y ø œ ɔ ʌ ʏ u]; de sekundära kardinalvokalerna numreras från 9 till 16 i den givna ordningen (så att t.ex. [œ] numreras som kardinalvokal 11).

sekundärt artikulationsställe

Det mindre kraftigt förträngda av två samtidiga artikulationsställen (vid velarisering av en labial klusil är t.ex. det velara artikulationsstället sekundärt relativt det labiala)

semantik

Betydelselära; läran om ord och uttrycks betydelse

sibilant

Frikativa med kraftig, högfrekvent energi som ger ett skarpt, 'visslande' auditivt intryck (t.ex. [s])

sinuskurva

Grafisk återgivning av sinusvåg

sinuston

Ton utan övertoner; ton genererad av sinusvåg

sinusvåg

Elementär vågform som kan härledas genom att en roterande radii skärningspunkt med en cirkels periferi projiceras på en tidsskala; komplexa periodiska vågformer kan betraktas som sammansatta av en mängd sinusvågor

skorrande r

Bakre r-ljud; r-ljud med artikulationsstället vid eller nära uvula

sluten stavelse

Stavelse vars rim slutar på en koda-konsonant; stavelse som avslutas med en eller flera konsonanter

sluten vokal

Synonym till hög vokal

smalbandsspektrogram

Spektrogram gjort med filter med mindre frekvensbredd än avståndet mellan deltonerna; avbildar deltoner men inte formler

smalt filter

Filter med mindre frekvensbredd än avståndet mellan deltonerna

snäckan

Se cochlea

son

Se sonskalan

sonorant

Egenskap hos ljud (vokaler, halv-vokaler, likvidor och nasaler) vid vars

bildning stämläpparna intar läge för fonation och utandningsluften inte möter något så kraftigt hinder att fonation försvåras eller turbulent brus uppstår. Motsats: obstruent

sonoritet

Grad av hörbarhet

sonoritetshierarkin

Tendensen att konsonantklustrens fonotax organiseras i sonoritetsordning; mera sonora ljud uppträder nära en stavelsekärna, mindre sonora närmare stavelsens början och slut; jfr spegeleffekt

sonskalan

Skala för kvantifiering av auditivt uppfattade tonstyrkerelationer; enhet: son

spegeleffekt

Konsekvens av sonoritetshierarkin; tendensen att initiala konsonantkluster ordnas efter stigande sonoritet och finala kluster efter sjunkande sonoritet; jfr sonoritet, sonoritetshierarkin

spektral emfas

Framhävande av ljuds högre frekvenskomponenter; hypotetiskt korrelerat till betoning

spektrogram

Apparat specialkonstruerad för att framställa ljudspektrogram; en annan benämning är sonagraf

spektrogram

Dynamisk ljudavbildning där frekvens representeras på den vertikala axeln, tid på den horisontella och intensitet som grad av svärtning; även färgkodade spektrogram före-

kommer; en annan benämning är sonagram

spektrum (plur. **spektra**), **spektrumsektion**

Statisk avbildning av ljud med frekvens på den horisontella axeln och amplitud på den vertikala

spirant

Se frikativa

spondé

Versfot bestående av två betonade stavelser

stam

Den centrala del av ett ord till vilket man kan foga avlednings- och böjningsaffix

stammorfem

Det eller de morfem som utgör ordstam

standardsvenska

Den variant av svenska som oftast förekommer i skrift men som kan talas med regionala uttalsskiftningar; jfr dialekt

stavelse

Rytmsk enhet i tal bestående av vokal med ev. föregående och/eller efterföljande konsonanter; den första konsonanten eller konsonantgruppen kallas stavelsens ansats, vokalen dess kärna och den sista konsonanten eller konsonantgruppen dess koda. Stavelsekärna och koda utgör tillsammans stavelsens rim

stavelseansats

Den första konsonanten eller konsonantgruppen i en stavelse

stavelsebildande (syllabisk) funktion

Funktionen att bära upp stavelsen som fylls av dess kärna; se stavelsekärna

stavelsekoda

Den sista konsonanten eller konsonantgruppen i en stavelse

stavelsekärna

Den centrala, sonoraste delen av en stavelse

stavelserim

Sammanfattande benämning på en stavelses kärna och koda

stavelserytmska språk

Språk i vilka stavelserna tenderar mot likartad duration

stigande diftong

Diftong i vilken det andra vokalelementet dominerar

stigbygeln

Det av mellanörats ben som ligger närmast ovala fönstret

stigbygelplattan

Plattformad del av stigbygeln som ligger an mot ovala fönstret

strukturvillkor

Den kontext som ska finnas på plats för att en fonologisk regel ska kunna tillämpas

styloglossus

Yttre tungmuskel som drar tungkroppen uppåt-bakåt

städet

Det mellersta av mellanörats ben

stämbanden

Vardaglig benämning på stämläpparna

stämläpparna

De båda slemhinneklädda och muskelfyllda bindvävsveck i struphuvudet som sätts i vibration vid bildning av tonande ljud; vardaglig synonym: stämband

stämläppsvibrationer

Stämläpparnas vibrationer vid bildning av tonande ljud

stämton, stämbandston

Röstkällan

subglottalt tryck

Det tryck som underifrån verkar på glottis

sublaminal

Artikulation med kraftig retroflektion så att tungbladets undersida ligger an mot hårda gommen eller bakre delen av tandvallen

suffix

Avlednings- eller böjningsändelse

supradental

Artikulation med tungspetsen mot bakre delen av tandvallen; speciellt i de svenska konsonanter som uppkommer ur förbindelsen r + dental konsonant

supradentalisering

Uppkomsten av supradentaler ur förbindelsen r + dental konsonant

supraglottal

Belägen ovanför glottis

supraglottala kaviteterna

Hålrummen ovanför glottis (svalget, munhålan och näshålan)

supraglottalt tryck

Luftrycket i de supraglottala kaviteterna; jfr intraoralt tryck

suprasegmentell

Synonym till prosodisk

syllabisk

Se stavelsebildande

syllabisk kontoid

Ljud som är konsonantiskt till sitt bildningssätt men som har en stavelsebildande funktion

syllabisk skrift

Skriftsystem med tecken för stavelser

syntax

Ordfogningslära, satslära; läran om hur ord förbinds med varandra till högre enheter (ordgrupper, satser och meningar)

syntetiskt stimulus (plur. **stimuli**)

Ljud, stavelse eller ord som framställs på artificiell (elektronisk) väg för användning i talperceptionsexperiment

särdrag

Det samma som distinkt drag

talandning

Andning anpassad för att reglera de luftströmmar som krävs för bildning av olika språkljud

talapparaten

Det funktionella anatomiskt-fysiologiska komplex som tas i anspråk vid talproduktion; den totala uppsättningen av talorgan

talperception

Lyssnarens varseblivning, bearbetning och tolkning av fonetiska signaler

talrytm

Talets växling mellan starkare och svagare stavelser

talsyntes

Framställning av artificiellt tal på elektronisk väg

talteknologi

Tillämpningar av talforskning inom bl.a. talsyntes och automatisk taligenkänning

taltempo, talhastighet

Antal stavelser som yttras per tidsenhet

tandvallen

Se alveoli

tapp

Ljud som bildas med ett snabbt slag av tungan, särskilt av tungspetsen mot tandvallen

tema

Det givna eller kända i en talspråklig interaktion; samtalsämnet

terminal junktur

Fonetisk markering av yttrandeslut

terminalfall

Avslutningston, tonal markering av yttrandeslut

thorax

Bröstkorgen

thyroarytenoidmusklerna

Muskulatur i stämläpparna som deltar i röstens tonhöjdsreglering

thyroidbrosket

Sköldbrosket

tidslåsnings ('time-locking')

Hypotesen att antecipatorisk koartikulation initieras med ett relativt konstant intervall från det koartikulerade segmentet

tilde

Vågig diakritisk IPA-symbol för röstknarr

tinninglob

En av de båda nedre sidloberna i stora hjärnan; innehåller den centrala hörselarean; synonym: temporallob

tonal ordaccent

Ordaccent baserad på tonal kontrast, t.ex. svenskans grava och akuta accent

tonande

Ljudbildning med glottisvibrationer

tonassimilation

Process varvid ett ljud anpassar sig till ett intillstående ljud med avseende på stämbandston

tongrupp

Tonalt sammanhållen del av ett yttrande

tonhöjd

En tons uppfattade läge på en tonskala; tonhöjd bestäms av frekvens

tonlös

Ljudbildning utan glottisvibrationer, d.v.s. utan periodisk röstkälla

tonogenes

Uppkomst av distinktiva toner i ett språk genom historisk ljudförändring

tonotopisk frekvensuppfattning

Sambandet mellan plats längs basilar-membranet där nervimpulser initieras och det uppfattade ljudets tonhöjd

tonspråk

Språk med kontrastiva ordtoner; språk där lexikalt betingade tonhöjds-skillnader används för att särskilja i övrigt lika ord

trachea

Luftstrupen

transition

Övergång, särskilt om formanttransitioner (formantböjningar)

transkription

Ljudenlig skrift; se IPA, landsmålsalfabetet, SAMPA

trema

Diakritiskt IPA-symbol för luftstämma i form av två punkter som sätts under den berörda symbolen

tremulant

Ljud bildat med vibrerande tungspets eller uvula; synonym: vibrant

troké

Versfot bestående av en betonad och en obetonad stavelse

trumhinnan

Trattformig hinna mellan yttre hörselgången och mellanörat som sätts i vibration då den träffas av ljudvågor

tryck

Kraft per ytenhet, mäts i Pascal

tryckaccent, expiratorisk accent

Betoning med förhöjt subglottalt tryck (termerna återspeglar en föräldrad uppfattning om betoningens fonetiska underlag)

tungbenet

Hästskeformad broskstruktur; utgör förbindelselänk mellan tungan och struphuvudet; synonym: hyoidbenet

tungbladet

Del av framtungan omedelbart bakom tungspetsen; synonym: lamina

tungkroppsdrag

Särdrag som specificerar tungkroppens position i olika vokaler och konsonanter

tungkroppskonsonant

Konsonant som bygger på att någon del av tungkroppen bildar en avspärrning eller förträngning

tungpasset

Den trängsta orala eller faryngala tungpassagen vid bildningen av en vokal

tungroten

Bakre nedre delen av tungan; synonym: radix (linguae)

turbulent brus

Brus som uppkommer genom virvelbildningar i luften och auditivt uppfattas som frikativt

ultima

Ett ords sista stavelse

underliggande form

Hypotetisk, abstrakt form som utgör input till fonologisk regel

undertryck

Tryck som understiger det atmosfäriska trycket

universalier

Universellt förekommande språkliga företeelser

universell grammatik, universal grammar

Hypotes om specifika, genetiskt givna begränsningar på mänskliga språks struktur

universella vokaltriangeln

Vanligt, dock ej universellt system eller delsystem av vokaler med hörnvokalerna [i], [a] och [u]

UPSID

UCLA Phonological Segment Inventory Database

utrundning

Rundning med markant framskjutna läppar

uvula, adj. uvular

Tungspenen

V

Bl.a. förkortning för vokal

velarisering

Sekundär artikulation varvid baktungan höjs mot mjuka gommen

velarisk konsonant

Konsonant (särskilt klickljud) vars luftströmmar initieras genom velar avspärning

velofaryngala passagen

Den luftpassage från svalget till näshålan som bildas då mjuka gommen sänks

velum, adj. velar

Mjuka gommen; velara konsonanter bildas med avspärning eller förträngning vid mjuka gommen

Wernickes area

Område av hjärnbarken, normal beläget i vänster hjärnhalva bakom primära hörselarean; kritiskt involverad i talförståelse

versfot, fot

Takt i bunden vers bestående av en betonad och vanligen en eller flera

obetonade stavelser, t.ex. daktyl; jfr rytmisk fot

vibrant

Se tremulant

Viby-i

Slags dämpat i-ljud med låg F_2 ; förekommer i flera svenska dialekter, bl.a. den i Viby i Närke

vocalismuskeln

Muskulatur i stämläpparna som deltar i röstens tonhöjdsreglering

voice onset time (VOT)

Röstansattid; tidsintervallet mellan klusilrelease och röstansats

vokal

1) Ljud som bildas utan förträngning eller avspärning i de supraglottala kaviteterna (artikulatorisk definition); 2) ljud som utgör stavelsekärna (funktionell definition)

vokalfyrstiding

Grafisk framställning av vokaldimensioner i höjd- och längdled

vokalharmoni

Fjärrassimilering genom vilken en vokal assimileras till en annan med avseende på någon fonetisk dimension, t.ex. främre-bakre

vokalinherent F_0 -variation

Tendensen att höga vokaler har högre F_0 än låga vokaler

vokalisering

Röstburet yttrande, inkl. barns jollyttranden och djurs läten

vokalkvalitet

En vokals språkligt givna klangfärg

vokoid

Ljud som bildas utan förträngning eller avspärrning i de supraglottala kaviteterna (= den artikulatoriska definitionen av vokal)

VOT

Se Voice Onset Time

våglängd

Avståndet mellan successiva tryckmaxima i en vågs utbredning i rummet

ytterörat

Öronmusslan och yttre hörselgången; avgränsas mot mellanörat genom trumhinnan

yttre hörselgången

Den tub som löper från öronmusslan in till trumhinnan

yttre tungmuskler

Muskulatur som löper in i tungan från utanförliggande strukturer

öppen stavelse

Stavelse utan kodakonsonant; stavelse som slutar på vokal

öppen vokal

Synonym till låg vokal

öronmusslan

Den synliga delen av ytterörat

örontrumpeten, eustachiska röret

Förbindelse mellan mellanörat och näshålan; är normalt stängd men öppnas vid sväljning och reglerar då lufttrycket i mellanörat

överlång stavelse

(i fornsvenska:) Stavelse med lång vokal och lång konsonant

överton

Delton ovanför F_0 i ett sammansatt spektrum vars frekvens är en hel multipel av F_0

övertryck

Tryck som är högre än det atmosfäriska trycket

övre trappan (scala vestibuli)

Del av innerörat